

**Dissertatio Ivridica De Diversitate Normae Qvam Rectore Magnificentissimo
Serenissimo Principe Ac Domino Domino Gvilielmo Henrico Dvce Saxoniae ...
Consentiente Illvstri Ictorvm Ordine Sub Praesidio Domini Nicolai Pragemanni ...
D. 27. Maii, Anni MDCCXIX. Pvblico Ervditorvm Examini Svbiicit Iohan. Iacob.
Bartold, Rostoch. Mecklenb. LL. Cvlt.**

Jenae: Litteris Wertherianis, [1719]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn176520254X>

Druck Freier Zugang

Cm

860.

Landesbibliothek
Mecklenburg-Vorpommern
Günther Uecker

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn176520254X/phys_0001

$\mathcal{C}_m$

860

45 70
DISSERTATIO IVRIDICA
DE
DIVERSITATE
NORMAE

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
GVILIELMO HENRICO
I DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE, MON-
TIVM, ANGARIAE, GVESTPHALIAE ET
RELIQVA,

CONSENTIENTE ILLVSTRI ICTORVM ORDINE

SVB PRAESIDIO
DOMINI
NICOLAI PRAGEMANNI
PHIL. ET V. I. D. AVLAE AC REGIMINIS SAXO-VINA-
RIENSIS ADVOCATI ORDINARI

D. 27. MAII, ANNI M DCC XIX.

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBICIT

IOHAN. IACOB. BARTOLD,
ROSTOCH. MECKLENB. LL. CVLT.

IN AE,
LITTERIS VVERTHERIANIS.

DISSERTATIO IVRIDICA

DE

DIVERSITATE NORMAE

QUAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

REVERENDISSIMO PRINCIPIS AC DOMINO

DOMINO

GWILHELMO HENRICO

DUCE SAXONIAE, IVLIAE, CIVITAE, MOR-

TIVM, ANGARIAE, GVESTPHALIAE ET

RELIGIAE.

CONSENTIENTE ILLUSTRISSIMO ORDINE

SUBPRAESIDIO

DOMINI

NICOLAI PRAGEMANNI

PHIL. ET V. L. D. AVALAE AC REGIMINIS SAXO-VINA-

RIENSIS ADVOCATI ORDINARI

D. ET. MAII, ANNI M DCC XIX.

PUBLICO ERUDITIONUM EX AMPLI SPENDET

IOHAN. IACOB. BARTOLD,

ROSTOCK MECKLENB. LL. CAES.

LE N. AE.

LITTERIS VERTHELIANIS

COROLLARIA.

I.

In dubio præsumitur permutatio, non emptio.

II.

Iuramentum desponsatorum non efficit, ut præcise conjungendi sint.

III.

Sponsalia de futuro priora præferuntur posterioribus de præsentī.

IV.

Qui puellam inferioris conditionis imprægnavit, non fit infamis.

V.

Partus ante benedictionem Sacerdotalem non est legitimus adeoque patre ante benedictionem decedente ad successionem non admittitur.

VI.

Vidua ex promissione priori marito facta, de non nubendo alteri post obitum ejus, quo minus ad secunda vota transeat, non obligatur.

VII.

Mulier vidua iterum nubens Legatum ipsi a priori marito sub conditione, si post mortem caste vixerit, relictum non amittit.

VIII.

Cognatus virginis promittit juveni se eundem sibi ex asse hæredem scripturum, si virginem hanc sibi cognatam uxorem

rem ducturus esset. Nuptiis secutis si promissor nullo Testamento facto decedat, matrimonium non vitatur.

IX.

Militare Testamentum condunt omnes in hostico licet absque officio deprehensi.

X.

Dies nullus adjici potest institutionibus.

XI.

Ius deliberandi magis salutare est quam beneficium inventarii.

XII.

Clausula codicillaris sine certioratione nihil operatur.

XIII.

Qui legatum petit nondum renuntiassse censetur querelæ inofficiosi.

XIV.

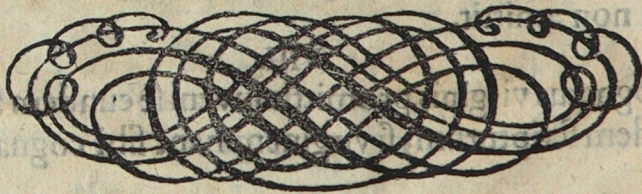
Legatarii testes esse possunt in testamento nuncupativo.

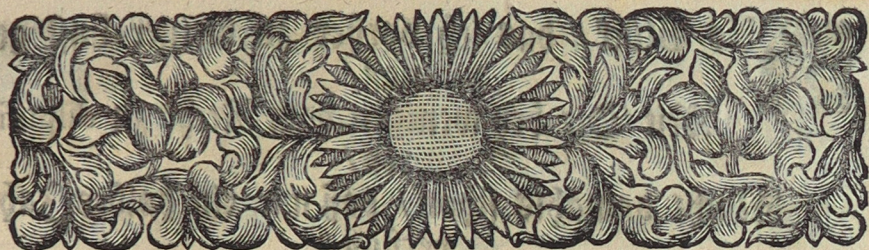
XV.

Simpliciter donata conferenda sunt.

XVI.

In Criminalibus hodie appellare non licet.

Der edle Rosen-Stoß das holde Varn-Athen,
Verehrt mein werther Freund, von Dir
die schönsten Proben/

Nunmehr muß Jena Dich mit gleichem Rechte lo-
ben/

Weil es den muntern Geist hat öffentlich gesehn.

Wie wird das Vaterland sich Deiner icho freuen.

Der Höchste seegne Dich; ich wünsch darzu Ge-
deyen.

Mit ehrender Feder schrieb dieses des
Herrn Respondentis ergebenster
Landsmann

Jo: Christian Burgmann.
Opponens.

X 3

Das

Als Glück/ das ich vorher zu meiner Lust ge-
noß/
Mit Dir bey wenigen vom Recht zu dispu-
ten/
Macht damahls schon/ daß mir ein halbes Jahr
verfloß/
Und wenig Stunden ich nur schiene zu passi-
ren.
Jetzt soll ich öffentlich auf wenig Stunden Dir/
Hochwerther Freund, zulezt ein Oppo-
nente heißen/
Doch wird kein halbes Jahr nach längern Zeiten
mir/
Dies Zeichen Deiner Gunst aus den Gedan-
cken reißen.

Mit diesen wenigen hat den Herrn
Respondenten, seinen hochge-
schätzten Freund und Landsmann,
Glückwünschend beehren wol-
len

J. Müller/
Opponens.

Wo

N Redlichkeit das Herz von allen Falsch be-
freyt
Und die Gelehrsamkeit den Kopff mit Wissen
zieret/
Da fehlt nichts als das Glück / daß alles wohl-
gedeyt.
Doch auch das Glück wird so dann von selbst
regieret.
Hochwerthester, bey Dir ist Wille und Ver-
stand
Aufs beste ausgeschmückt dem Tadel selbst ent-
gangen:
Was kanstu weiter mehr als diesen Ruhm erlan-
gen/
Das Glück? Auch dieses ist dir völlig zuge-
wandt,

Hiedurch hat seine gehorsame Gra-
tulation bey dem Wohl-Edlen
Herrn Respondenten ablegen
sollen

A. Petersen,
Opponent.

Dein

Ein Fleiß/ Geehrter Freund, war schon dem
Vaterland/

Eh Zena dich gesehn / mehr als zu wohl bekand.
Als den Catheder Du in Rostock schon bestiegen/
Jetzt hört Dein Rostock auch von Deiner Tugend
Preis/

Und rühmt mit uns zugleich / den nicht vergebnen
Fleiß/

So wird Dein Lob noch eh / als Du nach Hause flie-
gen.

Durch diese wenige Zeilen hat zu dem erhal-
tenen Ruhme gepriesener Gelehrsamkeit
gehorsamt dem Herrn Respondenten
Glückwünschen wollen, desselben gehor-
samer Diener

J. Hing.

EXERCITATIO

DE DIVERSITATE NORMÆ.

§. 1.

Ulm ita comparata sit hominum natura, ut sine norma miserrimi sint futuri, circumspiciunt (a) merito præscriptum, secundum quod actiones sint instituendæ, quæ generalis omnis normæ sive legis est definitio.

Norma sive lex describitur.

(a) Unde quamvis lex videatur restringere hominum libertatem, nemo libertas tanquam summum bonum a multis prædicetur, nemo tamen est, qui ordinem normam respuit, licet sub prætextu libertatis magis ad palatum sit consilium, quam lex strictè dicta.

respuit.

§. 2.

Non unam vero earum speciem circumspicit, sed omnes, (b) nec ipse conceptus seu notio normæ accurate formari potest, si ab una specie definiatur (c) nec satis præcaveri confusio legis, quod vocabulum adhuc magis æquivocum est, quam normæ, licet hic nobis idem denotet. (d)

Genus ipsum considerandum est.

(b) Licet una magis quam altera placeat per præced. tamen si omnes non circumspiceret, una non posset alteri præferri.

(c) Unde qui ab una specie imperantis scil. dictamine legem in genere definiunt, non possunt vituperare alios, si illi omne jus ex alia specie definiant, vel ex pacto, ut Hobbesius, vel ex consilio

Definitio normæ non debet fieri ab una specie.

A

EXERCITATIO

ut circa diuinas leges alii. add. VOGTHERR *Schrift- und Ver-
nunfftmaessiger Beyweiss eines neuen principii moralitatis* Sect. IV.
§. 6.

*legis quo-
que voca-
bulum ge-
nerale est.* (d) Lex licet frequentius de una specie prædicari soleat, tamen
jam antiquitus generalius accepta est, & aliis quoque speciebus
applicata. vid. MARTINIUS *lexic. philol. voce lex* N. 17. Iac. Tho-
mas. *diff. de potestate legislatoria* §. 8. Ipsi hinc Icti Romani
legem sæpe usurpant pro conventionis regula & forma. Exem-
pla plura habet HOTTOMANN *commentar. verbor. juris* pag. 204.
ex quo ipso videtur tolli posse vulgata anomalia seruitutis oneris
ferendi in l. 33. de *Serv. præd. urb. coll. l. 6. §. 2. Si Serv. vind.*

§. 3.

Species

primariæ
sunt con-
siliū &
lex stricte
dicta.

Cum vero hic de illis normæ speciebus (e)
tantum agamus, quæ actiones humanas dirigunt
& voluntatem inclinant, duæ erunt species pri-
marie (f) CONSILIUM & LEX stricte dicta.

(e) Nam alias legis æque ac normæ vocabulum ipsis rebus ad in-
tellectum & cognitionem doctrinæ spectantibus adhibetur. vid.
MARTIN. c. l. add. DN. THOMAS. in *not. recentiff. editionis funda-
mentorum lib. I. c. 5. §. 2.*

(f) Sunt enim aliæ secundariæ, quæ ex his fluunt imprimis pactum.

§. 4.

Quid con-
siliū.

Consiliū ad utilitatem nostram respicit &
hinc commodum & damnum vel præmia &
poenas (g) cum re necessario connexas ostendit.

connexa
non con-
nexa præ-
mia.

(g) Connexa præmia, connexæ poenæ dicuntur, quæ ex ipsa actione
fluunt, non connexæ quæ extrinsecus actionem sequuntur. unde
illa ab aliis etiam necessaria vel naturalia, hæc arbitraria dici so-
lent.

§. 5.

Quid lex

Lex vero stricte dicta decernit absque respec-
tu

Et (h) ad utilitatem nostram & præmia pœnasque cum re necessario non connexas ostendit.

(h) Aliud vero est absque respectu ad utilitatem agentis, aliud ex respectu ad utilitatem præscribentis. Unde licet in humanis legibus non opus sit utilitatem subditorum ostendi, tamen nec bonus princeps respicit propriam solam utilitatem. *conf. ill. Dn. GYNDLING via ad ver. P. III. c. 1. §. 35.*

*excluso re-
spectu a-
gentis non
statim po-
nitur re-
spectus præ-
scribentis.*

§. 6.

Neque differentia est quam vulgo putant, Num consilium non obligare, legem obligare, quod ex ipsa obligationis natura apparebit.

§. 7.

Obligatio in genere nihil aliud (i) est quam inclinatio voluntatis per metum, (k) unde non potest obligatio esse sine metu.

*Obligatio
quid ?
non potest
esse sine
metu.*

(i) Solet alias definiri vinculum juris, quo necessitate adstringimur alicujus solvendæ rei *vid. pr. I. de obl. l. 3. pr. ff. de O. & A.* Sed præterquam quod genus metaphoricum hic obscurum sit & XII. Tabb. antiquitates respiciat *vid. Janus a COSTA ap. Dn. de VA-TER ad pr. I. de Obl. p. 395.* non satis explicatur illa ipsa necessitas quæ præcipuam partem definitionis continet, nimiumque speciale est & ad conventiones de quibus in cit. tit. agitur accommodatum quod de solvendo adjungitur. *conf. CUMBERLAND de legibus naturalibus cap. 5. §. 27. pag. 301.*

*vulgaris
definitio
obligatio-
nis.*

(k) Unde obligatio ne quidem de jure Romano est sine metu *ius Roma-
v. l. 8. de O. & A. l. 108. de V. S.* & necessitas in definitione vulgari nihil aliud designat quam illationem metus,

*num quo-
que me-
tum requi-
rit.*

§. 8.

Amor
num
metui ad
jungen-
dus sit.

Licet ergo alii requirant amorem, tamen ex illis ipsis sunt, qui metum adjungant, (1) & amor ille pro natura hominum, quæ est, non sufficit: & sive referas ad benevolentiam communem, (m) sive ad fiduciam erga eum, qui normam præscribit (n) exiguæ efficaciz videtur.

(1) Ut Beyerus *delin. jurisprud. nat. c. 5. §. 33.*

benewolen-
tia com-
munis.

(m) Ut Cumberland *c. l. p. 304.* Sic enim voluntatem facilius omnino flectet representatio boni proprii, etiam apparentis, quam benevolentia erga alios.

fiducia er-
ga præscri-
bentem.

(n) Ut Beyerus *cit. l.* hic enim si metus absque amore nihil operetur, necessario multæ imperantium leges non obligarent, deficiente opinione quod subditorum commodum intendatur.

§. 9.

Spes me-
tui inest.

Illis autem, qui metui spem alternative adjungunt (o) non contradicimus, licet solum metum in descriptione recenseamus, nam dum spes de aliquo fuscitata voluntatem inclinat, illa necessario movetur per metum, ne illud bonum eripiat (p)

(o) Ut Illustr. Dn. THOMASIVS *fundament. juris nat. & gent. c. 4. §. 60.* GERHARD. *delin. jur. nat. lib. 1. c. 4. §. 29.* Dn. KEMMERICH *Neu-eröffnete Academie 3te Eröffnung part. 1. lib. 1. c. 5. sect. 2. p. 1380.*

(p) Quemadmodum idem Illustr. Dn. THOMASIVS *in praxi Ethices cap. 4. §. 8. seqq.* affectus omnes reducit ad amorem & odium, hos ipsos tamen uno amoris nomine comprehendi docet.

§. 10. Diffi-

§. 10.

Difficilior quæstio est, num metus possit esse sine obligatione, ubi quidem, licet quis negativam amplecteretur, absque exceptione; magis verbis, quam re videretur aliis contradicere. Manifestum enim foret, eum non loqui de metu in se, (q) sed in relatione ad inclinationem voluntatis. (r)

(q) Sic enim cohorrescentia sæpe ne quidem actionem producit, & sic frustra quæreretur, num quis ad id agendum obligatus sit, nec ne.

(r) Et sic certe norma est, etiam si prædo normam præscribat, & prædonem quoque obligare dici potest, alia enim quæstio est de obligatione in genere, alia de obligatione in conscientia. Item de efficaci, quia ne quidem promissa prædoni servanda sunt, adempta acceptandi facultate.

§. 11.

Fatendum tamen, quod si metus injiciatur, ab eo, qui potestatem injiciendi non habet, vel ideo, quia hic voluntas & intrinseca omnia renituntur, conscientia plane non adstringatur, & semper agens judicet alterum non habuisse potestatem, actionem hanc imperandi. (s)

(s) Adeoque data occasione se imperio recte subducatur, quia alter non habet jus retinendi, quæ omnia secus, si præscribens habeat potestatem normam præscribendi, & sic metum injiciendi, conf.

REFEND. de I. N. G. lib. 1. c. 6. §. 5. ibique HERTIUS nota A.

§. 12.

Sapiens
habet po-
testatem
per repræ-
sentatio-
nem con-
nexorum
metum in-
jiciendi.

Potestatem ergo qui habet injiciendi me-
tum per quem voluntas flecti possit, is certe
obligat. Et sic etiam obligabit sapiens, dum
ostendit connexa commoda, (t) ut ea amitti,
vel incommoda, ut ea pati metuat is, qui alias
aliud ageret, vel aliud non ageret.

(t) Prius est præmium, posterius pœna, ut neque hæc in consiliis
desint.

§. 13.

Obligatio
consilii
qualis?

Obligat ergo consilium (u) sed non per
se (x) verum quatenus hæc requisita habet. Un-
de etiam is, qui proprias actiones optime diri-
git, ineptus esse potest ad dirigendas actiones
aliorum.

Responde-
tur ad l. 2.
§. 6. man-
dati.

(u) Nec est, quod objicias l. 2. §. 6. ff. *mandati*. Nam etiam si
hujus aliqua hic esset auctoritas, tamen notum est, quod Ictis
obligatio dicatur stricte correlatum juris ad rem vid. *differt. de*
patientia juridica c. 2. n. 74. seqq. de quo sensu in cit. leg. manife-
ste agitur, cum tamen, etiam si pro correlato omnis juris pro fa-
cultate accepti sumatur, alia quæstio sit, an consilium obliget,
alia an ita obliget, ut alter inde consequatur jus. add. *exer-*
cit. I. §. 2. lit. f.

proprium
exemplum
alteri com-
mendasse
non suffi-
cit.

(x) Unde nec satis videntur apta ratiocinia quorundam, se ipsos
ingressos esse hanc vel illam viam, ergo se non posse non ean-
dem allis commendare, nec permittere posse ut laxiori via ince-
dant, quia ipsi tentaverint eadem via incedere. Hoc enim i-
dem esset, ac si descensum à monte molienti gliscente pede ex al-
to delapsus sit, & velit alios omnes pariter cadendo non scan-
dendo ad ima venire add. *Dn. THOMAS. caut. circa præcogn. juris-*
pr. c. 1. §. 95. seqq.

§. 14. Qui

§. 14.

Qui ad actiones earumque effectus con-
nexas probe attendit, eo imprimis tempore, quo
ab affectibus quietus est, potest exinde (y) nor-
mam formare, quam sibi pro re nata ipse appli-
cet, ut eatenus non penitus absurdum sit, ali-
quem se ipsum obligare. (z)

Consili-
um a se
ipso qua-
situm.

(y) Vel ex iudiciis sapientum ante perceptis add. Dn. THOMAS.
F. I. N. G. ed. recent. lib. 1. c. 4. §. 15. in nota.

(z) Nec obstat argumentum PUFFENDORFF. *de I. N. & G. c. l. §. 7. se ipsum*
quod idem sit, qui debeat & cui debeat adeoque se ipsum *num quis*
liberare posset. Nam hic ex ipsa ratione apparet sermonem esse *obliget.*
de obligatione non in se, sed in quantum est correlatum juris
quod alicui dari debet.

§. 15.

Hoc ipsum est, quod in doctrina de con-
scientia admittere solent fere omnes. Nec ali-
ter vera est ratio agendum esse secundum con-
scientiam, quam inclinandam esse voluntatem,
per consilium formatum secundum §. præc.

Num con-
scientia sit
norma.

§. 16.

Unde carere possumus prolixis distinctioni-
bus conscientiae, quæ imprimis ratione tempo-
ris dicitur antecedens seu consequens; (a) rati-
one qualitatis vel recta vel erronea; (b) ratione
modi, vel constans vel dubia; (c) ratione argu-
mentorum vel certa vel probabilis. (d)

Conscien-
tiæ diviso-
nes.

(a) Effectus conscientiae consequentis admodum exiguus, & nihil *Conscien-*
plane in illo loco, ubi de conscientia vulgo agi solet, scilicet in *tia conse-*
tra- *quens.*

tractatione de principiis actionum explicari potest, cum eo plane non pertineat. Si de somno, vel morfu conscientia loquuntur, non aliud dicunt, quam quod diximus, §. *præc. 14.* si semel erratum sit ex illo ipso effectu rite considerato formandum normam, ut in posterum rectius agatur.

Conscientia erronea. (b) Aliud quidem est iudicium rectum aliud erroneum; Sed dum per regulas usum ostendunt, tota distinctio in cassum ire videtur. De erroris distinctionibus vid. exercit. I. §. 37. regulam de ea formant, quod si quis secundum siue contra erroneam agat conscientiam peccet, quia secundum eam agens agat contra legem; contra eam, agat contra conscientiam conf. ZIEGLER *ad Grot. lib. 2. c. 23. §. 2.* adeoque aliud remedium superesse negant, quam ut quis eam conscientiam exuat per informationem meliorem. Sed hæc quidem ad invincibilem errorem plane applicari nequeunt, ubi informatio peti non potest. vid. Dn. BVDDEVS *Phil. pract. P. II. c. 2. §. 20.* dein etiam in vincibili non explicant, unde informatio petenda sit, ut sic ultimo recurrendum sit ad ante dicta de consilio vid. Dn. THOMAS. *fundament. jur. nat. & gent. lib. 1. c. 4. §. 19. seqq.*

Regula de conscientia erronea.

Conscientia dubia.

Num conscientia dubia agens possit bene agere

(c) Hic dubia conscientia nihil agendum esse asserunt, sed tollendum ante dubium, & sic applicanda sunt omnia notæ precedentis. TITIVS quidem *observ. ad Puffend. 19.* distinguit, & tum denuo male agere dubitantem putat, si actio suscepta legi revera etiam repugnet; si per accidens cum lege conveniat eam bonam esse, quia agens habuerit intentionem & bene & male agendi. Sed hæc ipsa intentio simul & bene & male agendi mala videtur, quia neglectum Legum indicat.

Conscientia probabilis.

Probabilismus.

(d) Conscientia probabilis dum à superiorum autoritate doctorumque consilio describitur, resolvitur in doctrinam de consilio & lege; obscurior tamen omnino est, unde maximus abusus in doctrinā de probabilismo. vid. MONTALTI *siue, quod verum nomen est*, BLASII PASCHALIS *litteræ provinciales* & in Helmstädiensi editione annexæ, IRENÆI *disquisitiones* & RACHELI *examen probabilitatis* Iesuiticæ vid. Dn. STOLLII *Historie der Gelahrtheit tom 3. c. 1. §. 51.*

§. 17. Sic

§. 17.

Sic ergo conscientia vel ipsa consilium format, vel ex consilio formatur, & sic alia conscientia regula non est, quam semper curam adhibendam esse, ut conscientia fiat melior & sic etiam constantior & certior, quod ipsum fit si consulantur sapientiores (e)

Regula de
conscien-
tia gene-
ralis.

(e) Consentit SANDERSON de conscientia prælect. 3. §. 31. ita tamen ut doctos semper commendet, qui si sapientibus contradistinguantur non sufficient, cum doctissimi in theoreticis, de quibus fere totus §. Sandersonii loqui videtur, sint sæpe ineptissimi in rebus practicis.

§. 18.

Sapientiores dicimus, ne in abstracto sapientes concipiamus Stoicos, & non nisi in mentis abstractione existentes. (f)

Sapientio-
res consu-
lendi.

(f) Plures ergo ut sapientioribus jungamus opus non est. Licet enim verum sit in quæstionibus non tantum theoreticis, Sed etiam practicis generalibus & ad unum individuum non pertinentibus plerumque a sapientibus plures non dissentire, tamen sapientiores, dum cum pluribus conveniunt, his non sunt contradistinguen-
guendi; ad eximendos scrupulos vero nihilominus erunt eo aptiores, quo sapientiores.

§. 19.

Omnis tamen consiliorum obligatio interna est, adeoque id incommodi secum fert, ut in applicatione ad singulos satis sit difficilis, tam ratione ejus cui applicari debet, quam qui applicare debet, (g) Accedit quod, quæ plerum-

Consilii
norma so-
la non suf-
ficeret.

B

rum-

rumque est ignavia, non satis perpendantur consilia licet optima, & sæpe nihilominus bonum apparens (i) præferatur. (k)

(g) Quia quod uni metum injicit, non habet eundem effectum in altero.

(b) Quia nemo præcise obligatus est ad metum talem injiciendum.

Obligatio- (i) Quo ipso tamen priora nondum cadunt, nec sequitur com-
ni ex Con- filium non obligare, quia ejusmodi obligationi quilibet renun-
silio num ciare queat, si modo mala connexa sustinere, vel bonis connexis
renunciari carere velit. Nam sic nec leges imperantis obligarent, quia
possit. etiam hic renunciari potest obligationi, si modo ad pœnam sustinendam quis paratus sit. Quod in se certum esse agnoscunt omnes, vel ideo quia dum hominem legis capacem asserunt, supponunt voluntatem, quæ in diversa fieri possit.

(k) Unde nec videntur objici posse naturali juri, quæ habet *Dn. HOMBERGK zu Vach de veritate juris nat. §. 59.* Ubi: An recte vinculum injectum credimus rei, quæ in ipsis vinculis libertatem eligendi habet, quod magis placet, sive pœna sit, sive præmium. Fortissime nos obligasset Natura, si cupiditatem boni veri indidisset tantam, quantam indidit boni imaginarii. Id vero non solum non fecit, sed præterea etiam boni ideam tam obscuram imperfectam & fallacem dedit, & malis speciem addidit boni, qua incauti falleremur. &c. Nam ideam simul tolleretur jus omne divinum æque ac humanum.

§. 20.

Alia ergo præterea normæ speciei opus fuit
lege stricte dicta. (l) Sic enim simulac superior
Hinc opus
lege stricte
dicta commemoratur, omnes & singuli simul id faciendum sibi repræsentant.

(l) Quæ ideo intelligitur legis nomine proposito, donec alius sensus ostendatur,

§. 21. Ex-

§. 21.

Externa ergo hæc obligatio est, & hinc efficacior quam præcedens, ratione plerorumque hominum, (*m*) licet alias consilium vel ideo magis efficax sit quia necessario connexa mala ostendit (*n*)

(*m*) Ob dicta §. 19..

(*n*) Ut sic leges certe humanæ ex pravo non tam castum faciant, quam cautum, utrumque efficiant consilia.

§. 22.

Obligatio vero & hic fit per metum, & voluntas pariter inflectitur per commodi seu incommodi repræsentationes, nec obstat imperanti parendum esse absque alio respectu, quia sit imperans, aut Deus velit. Nam hoc nihil aliud est quam statim repræsentari imperantis potentiam justam, & inde proveniens bonum aut malum, & præterea Dei ipsius præmia vel pœnas accedere.

§. 23.

Habent præterea unum finem, ut voluntas adagendum vel omittendum inclinatur, per repræsentationes commodas, (*o*) licet consilium semper magis utilitatem agentis, lex stricte dicta voluntatem vel etiam utilitatem præcipientis respiciat.

(*o*) Unde imperantis leges sic demum efficaces sunt, si repræsentationes sufficientes operentur sicuti consilium. Nam vix con-

B 2

filium

differenti-
a a consi-
lio.Lex obli-
gat per
metum.Et per re-
præsentationes vo-
luntatem
inclinat.Efficacia
legum

silium verum est in dantis utilitatem, potest vero etiam lex stricte dicta esse in utilitatem subjecti.

§. 24.

Superior
potest da-
re consi-
lia.

Sed et superior potest dare consilia, partim quando non proponitur poena externa, licet nesciam annon illa forte nihilominus secutura sit, (p) partim quando præter internam obligationem addit externam, præter damnum ex ipsa re fluens poenam externam.

legis duæ
partes di-
rectiva &
coactiva.

(p) Unde licet duæ legis sint partes, una per quam definitur quid sit faciendum, altera per quam indicatur poena, unde directiva & coactiva vis, tamen posterius horum ut expressum sit opus non est, nec ideo lex imperfecta dici meretur, modo non expresse appareat contra legem factum impune penitus esse debere, quæ illustrari possunt exemplis BRVMMERI ad Legem Cinciam c. 3. §. 4. seqq

§. 25.

Legi inest
consilium.

Imo cum ex salute publica ipsi boni legeslatores leges forment, (q) apparet tali legi semper inesse consilium, licet plus sit, quam consilium

(q) add. Dn. GUNDLING via ad verit. part 3. c. 1. §. 35.

§. 26.

Legem
proprie
dictam
fert supe-
rior.

Quia vero externa est, requiritur ut à superiori (r) imponatur; (s) superior autem imperio intelligitur, non viribus, nec beneficio, nec dignitate, nec ordine (t)

(r) Ob dicta §. 11. & quia alius externa mala proponere nequit.

Consistere

(s) Unde opus, ut de autore legis constet, quod secus in consilio, quomo-

quomodo autem constet, multi prolixè nimis disquirunt, *confe-* *debet de*
ratur dissert. de present. principis in actibus privatorum. §. 3. *seqq.* *autore le-*
 (r) consilium dare talis potest, sicut etiam inferior, sed legem *gis.*
 propriè dictam non præscribere *Dn. THOMAS. lib. 1. c. 1. §. 30.* *Non suffi-*
 que enim damnum a persona oritur, sed ex re ipsa, *cit superi-*
or qui non
est superi-
or imperio

§. 27.

Imperans vero vel Deus est, vel homo. *Imperans*
 Ubi de Deo quidem vix superest dubium, cum *est vel*
 nulla inter Deum & hominem sit æqualitas, & *Deus.*
 hic ab illo plene dependeat. (u)

(u) Non ergo opus videtur multis disputare de imperio Dei, cum *de causa*
 hoc nullo modo comparari possit cum imperio humano, alio- *imperii*
 rum tamen sententias examinat *Dn. BVDDEVS theol. maral. p. 2.* *divini.*
6. 2. §. 8. ad insignia bona provocat cum aliis HOECHSTETTER *Num insi-*
exercit. 3. th 5. not. c. Sed dum illa bona explicantur dependen- *gnia bona.*
 tia simul demonstratur. Et illa Hochstetterus ideo commemo-
 rat, ut ex eodem fundamento imperium paternum deducere pos-
 sit. Sed longe aliter divinum, aliter paternum imperium com-
 paratum esse, ipse contendit *ibid. §. 21.* Neque huc paternum *Imperium*
 imperium pertinet, cum de adultis hominibus in jure naturæ *paternum.*
 loqui censeamur, imo etiam hic dependentia applicari posset,
 ejusque diversi gradus differentiam clarius exponere.

§. 28.

De homine vero vel ideo quærendum est, *vel homo.*
 quia hi natura sint æquales, cum tamen summa
 sit æqualitas unum imperare, alterum parere (x)

(x) *vid. Illustr. Dn. COCCIVS diff. de summa potestate §. 2. seqq.*

§. 29.

Et hic alia ratio imperii dari nequit, (y) *Imperii*
 quam consensus in imperium ab illo ipso datum, *humani*
 qui ante non parebat jam libertati renunciat (z) *justa cau-*
sa.

Aliorum rationes remissive. (γ) Alias rationes cumulat p̄fend. I. N. G. lib. 1. c. 6. §. 9. add. *differt. de patientia jurid. c. 2. §. 5.*
Imperium parentum (z) Neque hic parentum in liberos imperium opponi potest, partim ob dicta §. 27. partim quia sermo est de iis, qui consentire possunt; quæ omnia in officiis liberorum erga parentes latius discutuntur.

§. 30.

Leges vel
 diuinæ vel
 humanæ.

Hinc apparet distinctio legum in diuinas & humanas, quæ communiter pro subdivisione legis strictæ dictæ habetur, licet alii malint divinas normas esse consilia, humanas esse proprie dictas leges.

§. 31.

Divinæ
 num leges
 propriæ
 dictæ

Id certum est, quod Deus leges non ferat ob utilitatem propriam, id tamen pariter certum, quod Deus sit superior, adeoque possit humano generi leges præscribere, & quod serio velit præcepta sua ab hominibus observari. (a)

(a) latius de hac materia actum in *specim. de meritis Germanorum in juris prud. cap. 2. §. 16. seqq.*

§. 32.

Divinæ le-
 ges sunt
 vel natu-
 rales vel
 positivæ.

Velle autem se declaravit vel per ipsam naturam (b) vel per expressam promulgationem, unde jus divinum est vel naturale vel positivum.

(b) Unde quamdiu eadem manet natura, jus naturæ manet immutabile conf. GRÆVII *differt. de immutabilitate juris natur. LVHN. de legis natur. immutabilitate.*

§. 33.

Pœnæ in

Naturale hujus loci est, & in hoc quidem certe

certe demonstrari potest pœna & præmium cum ipsa actione connexa, tam generalis quam specialis. (c)

legibus
naturali-
bus con-
nexæ.

(c) Specialis se ad quamvis actionem in specie refert, generalis est animi tranquillitas, corporis sanitas, exultatio integra, sociorum favor.

§. 34.

Neque tamen improbabilis est pœna non & non connexa(d) & cum de voluntate divina constet etiam hæc metuenda est. (e)

connexæ.

(d) Tam in hac vita. v. *Dn. BOEHMER jus publ. unio part. gen. c. r. duplices §. 28. lit. m* quam post eam, quod præter aliorum rationes, de pœna eo- quibus *Dn. BVDDEVS Philos. pract. part. 1. c. 2. f. 2. seqq.* ex deside- rum qui rio felicitatis deductum vid. in *Dn. BRVCKNERI Specimine juris leges na- nature §. 9.*

naturales

(e) vid. supr. §. 31. & *spec. de meritis Germ. c. 1. §. 16.* illustrari hoc potest exemplo non tantum imperantis stricte dicti, sed etiam parentis, qui non tantum commoda & incommoda connexa, sed etiam extrinseca proponit. Liberi quoque, licet non adje- cta sit pœna, tamen timent conf. *Dn. KEMMERICH Academie 3te Erœffnung tam in ipsa præfatione, quam lib. 1. c. 5. p. 1389. add. diss. sub præsidio PALTHENII habita de questione an leges naturæ sint strictæ & proprie dictæ leges §. 6. seqq.*

transgre-
diuntur.

§. 35.

Quod ergo leges naturales non pœnam, sed pœna dignos declarare dicitur, id intelli- gendum est de pœnis humanis extrinsecis in hac vita applicandis. (f)

quo sensu
dicatur
quod le-
ges natu-
rales pœ-
nas non
dicantur.

(f) Nam ex utroque præcedentium paragrapho apparet legem naturalem non esse sine pœna, determinata quoque satis est pœna saltem §. 33.

§. 36. Jus

§. 36.

Jus Divi-
num posi-
tivum.

Jus Positivum ad leges proprie dictas re-
fertur, hujus vero loci non est, & alibi dictum
tam de universali (g) quam de particulari. (h)

(g) Specim. de meritis Germ. c. 2. §. 17.

(h) ibid. §. 19.

§. 37.

Jus huma-
num.

De humano jure certum est id legis pro-
prie dictæ nomen mereri, & supponere quod ex
lege naturali jam deducta sit legislatoria impe-
rancis potestas, (i) tum vero tam multiplex est,
quam respubl. ipsæ.

(i) de quo in jure publico universali agitur uberius.

§. 38.

Jus Gen-
tium.

Gentium jus omissum est licet alii juri na-
turali & civili hoc adjungant tanquam tertiam
speciem, (k) alii divino, (l) alii humano (m) ju-
ri adnumerent.

(k) Ut IMPERATOR in tit. Institutionum de jure nat. & Gent. &
civil. & eum sequentes commentatores plerique.

(l) Ut FRANZKIVS ad ff. de justitia & jure.

(m) Ut LAVTERBACH colleg. theor. pract. eod. conf. HUBER *prælect.*
jur. civ. ad Inst. lib. 1. tit. 1. pag. 7. ibique Dn. THOMAS.

§. 39.

Triplicis
de jure
gentium
sententiæ
defectus.

Nam illi si solum naturale jus divinum
putant, non ostendere possunt causam efficien-
tem hujus juris Gentium; (n) Isti non pro-
mulgationem; hi non superiorem.

(n) &

(n) & sic si urgeas, ut ostendant legislatorem, necessario aut secundæ aut tertiæ sententiæ accedere coguntur.

§. 40.

Neque datur jus gentium pro lege acceptum universale & a jure naturali re ipsa distinctum.

Jus Gentium non datur.

(o) Contentientes & dissentientes plures allegat *MULLERVS institut. Jurisprud. Gent. propædæm. §. 4. & lib. 1. c. 1. & 2.*

§. 41.

Admittimus vero jus gentium pro facultate acceptum, (p) sed sic non potest contrahere distinguere juri naturali, nec pro specie normæ haberi.

Datur Jus Gentium pro facultate acceptum.

(p) Huc pertinet quando dominium, servitus contractus dicuntur juris gentium. Nemo enim obligatur ad dominium acquirendum, sed illud libere facit. Cum vero talia suscipit aut celebrat, tum leges præscribit partim jus naturæ, partim jus civile, illud generaliores hoc specialiores Similiter multi loquuntur de jure naturali & sentiunt de statu naturali ut *BACHOVIVS* qui *ad. §. 2. Inst. de I. N. G. n. 3.* judicii defectum imputat omnibus qui distinctionem inter jus nat. & gent. non ferant & tamen de statu naturali & adventitio exempla depromit. Ad defectum judicii imputatum quid regei possit *vid. ap. Dn. THOMAS. juris prud. judic. cap. 2. p. 23.*

Dominium, servitus juris gentium.

Jus naturale pro statu naturali.

§. 42.

Admittimus quoque jus gentium pro pacto acceptum, sed speciale, (q) quia pacta omnium gentium ostendi nequeunt. (r)

Jus Gentium pro pacto.

C

(q) Quo

Impropria appellatio. (q) Quo pertinent pacificationes. Sed de pactis hic non loquimur & sic tot darentur jura gentium, quot gentes. Nec jus gentium obligaret, nisi illas gentes, quæ consenserint, & in casibus expressis, idque omne propter dictamen juris naturalis: pacta servanda esse.

Pacta universalia non dantur. (r) Vel enim pactum esset expressum, vel tacitum, vel præsumtum. Non vero est præsumtum, quia hoc soli juri civili cognitum: non expressum, quia nunquam omnes gentes convenerunt: non tacitum, quia signa consensus ostendi nequeunt. Nam imitamina gentis ad gentem non sunt universalia, nec obligationem inducunt v. g. *Französische Trachten*.

§. 43.

Jus Gentium pro civili ad plures gentes pertinet. Illud quoque jus gentium appellari non refragamur, si sub uno summo imperio plures gentes unitæ sunt. (s)

(s) Ut in systemate civitatum. Sed tum potius est jus civile. Unde & ipsum Jus Iustinianum quia pluribus terris datum vel receptum est, solet jus gentium dici. Aliæ enim rationes cur nonnulli id gentium jus vocant non sufficiunt, quo pertinet discursus ALBERICI GENTILIS *de jure belli lib. 1. c. 3. p. 26.* jus illis perscriptum libris Justiniani, non civitatis est tantum, sed & gentium & naturæ, & aptatum sic est ad naturam universam, ut imperio extincto, & ipsum jus diu sepultum surrexerit tamen, & in omnes se effuderit gentes humanas. Ergo & principibus stat: etsi est privatis conditum a Justiniano. Et stat sane nec auditum mihi est, lectumve unquam, quod egregii illi supra vulgum positi tradunt. Forte an desit esse gentium & naturæ jus, quia expositum est civitati? conf. B. LVTHERI *Tischreden cap. 65. fol. 516. b. & 523. a & tom Altenburg. 6. p. 204.*

§. 44. Jus

§. 44.

Jus naturale quoque, quia omnes homi-^{Jus Gentium pro-}
 nes obligat gentium est, sed sic unum jus est,^{ipso natu-}
 non duo, licet non inutile sit, eadem ejusdem rali.
 juris principia non tantum ad actiones priva-
 torum, sed gentium quoque applicare. (t)

(t) Per applicationem vero ad aliud objectum jus non fit aliud.

§. 45.

Neque conclusiones distingui opus est, ut ^{Pro qui-}
 diversa jura fiant, neque possunt illæ sic dividi ^{busdam}
 & secerni, ut quid naturale quid gentium sit, un- ^{conclu-}
 quam distincte appareat. (u) ^{sionibus.}

(u) Quo pertinet vulgare discrimen quod asseritur inter jus nat. & *Ius ratio-*
 gentium vel jus rationis & ratiocinationis, quod illud proximio- ^{cinationis}
 res, hoc remotiores conclusiones comprehendat, item quod illud ^{& rationis}
 cum brutis commune sit, hoc hominibus proprium, unde quod re-
 ligio erga Deum non sit juris naturæ asserere cogitur MANZIUS ad
 §. I. *Inst. de jur. nat. Gent. & Civ. N. 6. seqq.* Egregius hic
 plane est LVTHERI locus, qui eandem doctrinam solide confutat
in den Tisch-Reden, c. 65. fol. 529. a sq. ubi inter alia die
Juristen beschreiben und definiren das natürliche Recht nicht ei-
gentlich, als das gemeine sey beyde Menschen und unvernünftigen
Thieren &c. Denn ein Mensch muß ie, als ein Herr, auch nach dem
Gesetz der Natur von andern Thieren und Bestien unterschieden,
und ihm etwas bessers und fürtrefflichs zugeeignet und gegeben
werden vor andern Thieren.

Zum andern so ist es nicht in unvernünftigen Thieren, denn die-
selben haben kein Recht, sondern allein in Menschen. Derobalben

wird es nicht eigentlich von ihnen genannt das natürlich Recht. Denn Recht ist eigentlich das, so geschehen soll und muß, also sollen fünf und drey nicht achte seyn, sondern finds an ihnen selber von Natur.

Also wird auch nicht eigentlich geredet, daß das Recht der Natur, oder natürlich Gesetz sey in einem Thier, indem, das es sich vor unrechter Gewalt schüzet und beschirmt, denn der Schutz geschieht von ihm selbst, und ist natürlich. Drum ist an einer Bestien und unvernünftigen Thiere die That und das Werck nicht das Recht, welches allein an einem Menschen ist. Also sind Kinder zeugen, geben, nehren und beschützen nur Thaten und Werck, nicht Rechte. Nach allen Rechten muß das Debet (das Muß) seyn, denn zur Sau darff man nicht sagen, daß sie essen soll.

§. 46.

Jus naturæ
& genti-
um prima-
rium & se-
cunda-
rium

Multo minus ex his componi potest distinctio in jus naturæ primum vel secundarium, item jus gentium primum & secundarium. (x)

Ratio in-
venta di-
stinctionis.

(x) De hac vid. MANZIVS c. I. inventa est ut salvus sit Iustinianus qui jus Nat. & Gent. a se distinguit & tamen sæpe quod in uno juris Nat. dixit in alio dicit juris gentium, vel plane in eodem loco jus nat. & gent. habet pro synonymis vid. §. II. de R. D. l. 1. pr. de Aq. Rer. Dom. l. 48. de R. I. & sic conciliari queant omnes textus, dicendo jus naturæ secundarium in uno, in altero jus gentium primum intelligi, & hæc synonyma esse. BEYER Harmonia Struvio-Schnobeliana disp. 1. th. 7. N. 20. seqq. add. diff. de Genuina Not. serv. prædiorum urbanorum cap. I. §. 12. p. 15. Melius omnino fecissent ICI si jus naturæ & gentium vel unum esse admisissent, vel tamen uno nomine sæpe dici utrumque ut CORASIVS misc. lib. 6. c. f. n. 8. Nova distinctio est SCHILTERI qui jus primum habet pro jure naturæ integræ, jus secundarium pro jure naturæ corruptæ vid. ejus Manud. phil. Mor. ad.

Schilteri
nova di-
stinctio

Iuris-

Jurispr. c. 9. §. 28. exempla tamen ab ipso subjecta vix quadrant & potius pertinent ad facultates gentium.

§. 47.

Nec tamen refragamur, si quis methodi causa ipsas conclusiones in certas classes redigat, quo nomine admitti potest divisio in jus naturæ absolutum & hypotheticum. (y)

Jus naturæ
absolutum & hypotheticum.

(y) Ut absolutum dicatur, quod nec pactum nec statum supponit; hypotheticum, quod horum alterutrum add. RINGMACHERI *Cum-berlandus Illustratus dissert. 3. §. 10. p. 142. seq.*

§. 48.

Omifimus porro distinctionem in jus naturæ permissivum & præceptivum; cum permissivum jus sit non ens. (z)

Jus naturæ permissivum & præceptivum.

(z) Latius hoc ostensum in *dissert. de patient. jurid. c. 2. §. 16 seqq.*

§. 49.

Potius vero præcepta naturalia distinguimus in præcepta PII, HONESTI, IVSTI & DECORI quæ divisio ex diversitate objecti fluit.

Præcepta pii honesti justi & decori.

§. 50.

Triplex enim objectum est, cui aliquid præstandum est, (a) Deus erga quem observantur præcepta pii, homo ipse, qui se gerere debet

Triplex objectum.

debet honeste, & focii quibuscum² iuste vivere debet. (b)

(a) Quo pertinet *Paulus ad Tit. c. 2. v. 12. ut temperanter & iuste & pie vivamus. Luc. I. v. 74. & 75. serviamus ipsi cum sanctitate & iustitia.*

num bru- (b) Addunt alii bruti, angelos, diabolum vid. Dn. EVDDEVS *theo-*
ta, angeli, *log. Moral. p. 2. c. 2. §. 56.* sed horum rationis lumen ne qui-
diabolus dem existentiam demonstrare potest, nisi accedat revelatio, quæ
huc perti- de brutis dicuntur, reduci commodè possunt ad officia erga se
neant. ipsum.

§. 51.

Iustum & decorum. Iusti sensus hic aliquomodo latior est, nam ipsa præcepta erga alios vel felicitatem conservant necessitatis habita ratione; quæ dicuntur iusti strictissimo sensu: vel augent, commoditate promota, quæ appellantur præcepta decori. (c)

(c) Conf. Dn. BÖHMER *introduc. in jus publ. univ. part. general. cap. 1. §. 25.*

§. 52.

Iustitiæ divisio- nes. Unde licet distinctiones iustitiæ vulgares (d) otiosæ sint, & sufficiat iustitiam esse obedientiam erga leges; tamen ita distinctis ipsis legibus, facile distingui eodem modo potest iustitia, quæ in genere sive late talis, aut si mavis universalis, omnes virtutes sub se compre-

prehendit, classes autem virtutum sunt tot, quot præceptorum.

- (d) In iustitiam universalem & particularem commutativam & distributivam, quæ diversimode a diversis explicantur; a quibusdam ea *Iustitia universalis & particularis.* pertinacia, ut acumen Aristotelicum desiderent in omnibus, quibus non eadem placent, ut facit HARPRECHT *ad pr. Inst. de iustitia & jure*, cum tamen nec practicus usus ullus sit, nec theoreticus ex vulgari explicatione expectari possit vid. Dn. LEYSER *meditation spec. 1. thes. 3.* & Dn. LUDOVICI *us. pract. distinctionum jus lib. I. tit. I. dist. 1. & 2.*

§. 53.

Unde sub illo genere continetur pietas erga Deum, honestas erga se ipsum, iustitia particularis seu clarius stricte dicta erga alios. (e) *tres virtutes cardinales*

- (e) Unde tot quoque constitui possunt & solent disciplinæ vel potius partes universalis Jurisprudentiæ, ut de pio agat Theologia moralis, de honesto Ethica, de iusto Jurisprudentia. *Jurisprudentiæ universalis partes.*

§. 54.

Ipsa tamen iustitia hæc distingui potest in expletricem, quæ observat præcepta iusti per eminentiam dicti & attributricem (f) quæ observat præcepta decori. *Iustitia expletrix & attributrix.*

- (f) Licebit enim huc applicare si non doctrinam, tamen nomen GROTII d. J. B. P. lib. I. cap. 8. §. 1. & quamvis GROTIUS & quidam commentatores hæc velint intellecta de distributiva & commutativa, tamen & GROTIUS ipse vacillat & ab aliis commentatoribus ostensum est has divisiones non convenire add. Dn. THOMASIVS *jurispr. div. lib. I. c. 1. §. 106.* *distinctio Grotii.*

§. 55. Un-

§. 55.

Injustitiæ
divisio-
nes.

Unde tot etiam species injustitiæ scilicet impietas, turpitude, injustitia, & sub hac injustitia strictissime dicta, vel potius injuria (g) & inhumanitas.

(g) Licet alias injuriæ vocabulum variis modis accipiat Dn. THOMASIVS *jurisprud. div. lib. I. c. I. §. 151. §§.*

§. 56.

Justum &
æquum

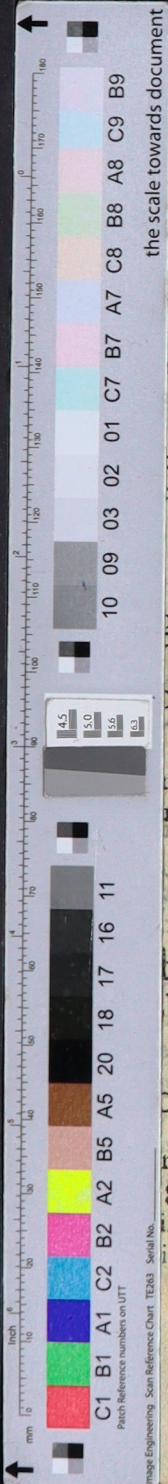
Aeqvitatē denique vel juri vel justitiæ opponere opus non est, sed æquitas vel ipsum jus eique congruum denotat vel dextram legis interpretationem.

æquum
opponi-
tur ini-
qvo.vel juri
stricto.

(b) Quo sensu naturalis vel civilis dicitur æquitas, h. e. congruum juri naturali vel civili. v. l. 1. §. 1. ff si is qui testam. lib. l. i. ff de pactis add. NOODT de pactis & transact. cap. 1. operum p. 649. eodemque sensu æquum iniquo vulgo opponitur.

(i) Quo sensu juri stricto, h. e. verbis legis opponitur æquitas h. e. mens legis. Ut sic non differat hic sensus a præcedenti, nisi quod sit paulo specialior & obscuritatem legis supponat. Ipse ARISTOTELES de morib. lib. 5. cap. 14. ex quo vulgo æquitatis definitionem desumunt, consentit. ibi: *æquitas non est melius, ut sit aliud quoddam genus. Idem est jus, & æquum bonum &c. lex generaliter locuta id quod in hoc peccatur satis intelligit.* De cerebrina vero æquitate v. Dn. THOMAS. diff. de æquitate cerebrina l. 2. de rescind. vendit. cap. 1.

SITATE NORMÆ.

autem virtutum sunt tot,

& particularem commutativam & distri- *Iustitia*
a diversis explicantur; a quibusdam ea *universa-*
telicum desiderent in omnibus, quibus *lis & par-*
HARPRECHT *ad pr. Inst. de iustitia & jure, ticularis.*
usus ullus sit, nec theoreticus ex vulga-
possit vid. Dn. LEYSER *meditation spec.*
I *us. pract. distinctiorum jus lib. I. tit.*

§. 53.

genere continetur pietas er- *tres virtu-*
erga se ipsum, iustitia par- *res cardi-*
trictæ dicta erga alios. (e) *nales*

ni possunt & solent disciplinæ vel potius *Iurispru-*
dentia, ut de pio agat Theologia mo- *dentia*
de iusto Jurisprudencia. *universa-*
lis partes.

§. 54.

titia hæc distingui potest in *Iustitia*
bservat præcepta iusti per *expletrix*
attributricem (f) quæ ob- *& attribu-*
tri. *trix.*

re si non doctrinam, tamen nomen GRO *distinctio*
8. §. 1. & quamvis Grotius & quidam *Grotii.*
intellecta de distributiva & commutativa,
illat & ab aliis commentatoribus osten-
convenire add. Dn. THOMASIVS *jurispr.*

§. 55. Un-